

3. Качала Т. Основні напрями вдосконалення механізму залучення інвестицій в ЖКГ на сучасному етапі та оцінка їх ефективності [текст]: /Т. Качала // Економіка України. – 2010. – №9. – С.84-94.

4. Колотило І. Реформування галузі, або вихід із фінансової кризи підприємств житлово-комунального господарства [Електронний ресурс] / І.Колотило – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/social_security/reformuvannya-galuzi-abo-vihid-iz-finansovoyi-krizi-pidpriyemstv-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva-.html. – Назва з екрана.

5. Мирошниченко Ю. Україна: вирішення проблем у тепло- і водопостачанні та водовідведенні [Електронний ресурс] / Ю. Мирошниченко. – Режим доступу: http://esco-ecosys.narod.ru/2010_3/art280.pdf. – Назва з екрана.

6. Закон України "Про Державний бюджет України на 2013 рік" від 25 квітня 2013 р. № 5515-17 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – №5-6 – ст.60. – Дод. №7 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт] Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>. – Назва з екрана.

7. Заборгованість населення за житлово-комунальні послуги в вересні 2013 р. [Електронний ресурс] // Україна комунальна // Статистика: [сайт] Режим доступу: <http://statistic.jkg-portal.com.ua/ua/statistic/>. – Назва з екрана.

8. Омельченко Т. Мне не приходило слышать жалоб на бизнес-климат Швейцарии [текст] / Т. Омельченко // Бизнес. – 2013. – № 15. – 15 апр. – С. 16-18.

9. Показники аварійного тану мереж централізованого питного водопостачання та водовідведення [Електронний ресурс] // Національна

комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг: [сайт] Режим доступу: <http://www.nkr.gov.ua/ukr/nportal/view/947>. – Назва з екрана.

10. Полуянов В. Визначення пріоритетних шляхів фінансування діяльності підприємств житлово-комунального господарства України [текст] / В. Полуянов, М. Головачанська // Комунальне господарство міст. – 2012. – № 106 – 75-82с.

11. Уляницькая А. Город Ок [текст] / А. Уляницькая // Бизнес. – 2013. – № 15. – 15 апр. – С. 28-29.

12. Хуснутдінов О. Роль Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України в реалізації міжнародних проектів у житлово-комунальній сфері [Електронний ресурс] /О. Хуснутдінов. – Режим доступу: http://www.rgd.org.ua/resources/additional_res/Khusnutdinov_O.Y.pdf. – Назва з екрана.

13. Черваньов Д. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств [текст]: [Навч. пос.] Черваньов Д. – К.: Знання-Прес, 2003. – 622 с.

14. Чи мали ви проблеми з теплопостачанням через зношені мережі? – [Електронний ресурс] // Радіо Свобода: [сайт] Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24680670.html/>. – Назва з екрана.

15. Філюк Г. Розвиток державно-приватного партнерства на підприємствах житлово-комунального господарства [текст] / Г.Філюк // Теоретичні та прикладні питання економіки. –2012. – №27. – Т.3. – С. 13–20.

Надійшла до редакції 01.07.13

Л. Блинова, соискатель
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ ИНВЕСТИЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ТЕПЛО-, ВОДОСНАБЖЕНИЯ И ВОДООТВЕДЕНИЯ УКРАИНЫ

В статье рассматриваются инвестиционные потребности предприятий тепло-, водоснабжения и водоотведения. Определены приоритетные меры поиска источников финансирования для удовлетворения инвестиционных потребностей. Рассмотрены наиболее приоритетные и эффективные источники финансирования для удовлетворения инвестиционных потребностей для предприятий тепло-, водоснабжения и водоотведения.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, инвестиции, источники финансирования, тарифы, финансовые ресурсы.

L. Blinova, Degree Seekers
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

AN INVESTMENT SUPPORT STRATEGY FOR HEAT SUPPLY, WATER-SUPPLY AND OVERFLOW-PIPE ENTERPRISES IN UKRAINE

The investment necessities of heat-supply, water-supply and overflow-pipe enterprises are considered in the article. Priority measures for the search of financial sources to satisfy the investment necessities are determined. The most prior and effective financial sources for satisfaction of investment necessities of heat-supply, water-supply and overflow-pipe enterprises are analyzed. The analysis shows that the creation of regional investment funds of functioning and development of housing and public utilities as independent, non-departmental establishments is one of perspective directions in forming of additional profits for providing the concrete prior necessities of enterprises taking into account regional peculiarities. Disparity of housing services, that are supplied by heat-supply, water-supply and overflow-pipe enterprises, to modern world standards predetermine considerable wear of the fixed assets of industry

Keywords: housing and public services, investments, sources, rates & tariffs, financial resources.

JEL D22, L21
УДК 658:339.137.2

О. Богуславський, канд. екон. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена класифікації методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств. У статті розглянуто різні підходи до виділення груп показників конкурентоспроможності фірм та проаналізовано можливості їх застосування в Україні.

Ключові слова: методи оцінювання конкурентоспроможності підприємств, показники конкурентоспроможності, класифікація, застосування.

Постановка проблеми. Оцінка рівня конкурентоспроможності є одним з головних етапів створення системи управління конкурентоспроможністю підприємства, розробки стратегій його розвитку та передумовою перемоги у конкурентній боротьбі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням методів оцінки конкурентоспроможності фірм займалися багато зарубіжних і вітчизняних науковців та економістів-практиків: Портер М., Хассі Д., Омаї К., Фатхутдінов Р., Чайнікова Л., Должанський І., Загорна Т., Клименко С., Дуброва О., Барабась Д., Іванов Ю., Грішнова О., Баюра Д., Харченко Т., Гура В. тощо. Ними було проведено дослідження багатьох підприємств різних

країн і галузей, виділено головні критерії, основні показники та методи оцінювання конкурентоспроможності.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. У той же час залишаються відкритими питання класифікації різних методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств та можливостей їх застосування в Україні.

Мета статті – класифікація методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств та виділення особливостей їх застосування в Україні.

Предмет дослідження – методи оцінювання конкурентоспроможності підприємств та напрямки їх використання.

Виклад основного матеріалу. Можна дати наступне визначення методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств (скорочено МОКСП) – це сукупність прийомів, заходів та засобів оцінки конкурентоспроможності підприємств, з визначенням їх головних параметрів та показників у порівнянні з підприємствами-конкурентами.

Використання МОКСП обумовлюється необхідністю отримати конкретне числове вираження рівня конкурентоспроможності підприємства на кінцевих етапах оцінки у порівнянні з конкурентами. Без цього дослідження рівня конкурентоспроможності фірми не може вважатись завершеним, оскільки не несе конкретної інформації щодо стану та напрямків його підвищення.

Разом з тим, застосування МОКСП пов'язано із цілою низкою об'єктивних теоретичних та практичних проблем, що унеможлиблює створення єдиної загальноприйнятої методики оцінювання конкурентоспроможності [1, с. 31-44].

1. Відсутнє загально прийняте визначення і розуміння поняття конкурентоспроможності підприємства.

2. Підходи до оцінювання конкурентоспроможності не можуть бути однаковими для різних стадій розвитку підприємств [2, с. 82-84].

3. Умови господарювання підприємств, товари, організація управління можуть суттєво відрізнятись – практично відсутні ідентичні підприємства.

4. Різні мета та цілі дослідження конкурентоспроможності підприємств. Такий аналіз використовується для виявлення "вузких місць" виробництва, економічного потенціалу, основних конкурентних переваг, створення різноманітних рейтингів і т.д. Кращим варіантом є оцінка конкурентоспроможності з метою створення постійно діючої системи управління конкурентоспроможністю підприємства.

5. Недостатня кількість універсальних методологічних розробок МОКСП в Україні і світі. Багато існуючих підходів природно створювались для конкретних проектів та підприємств, що працювали у певних господарських умовах і це об'єктивно унеможлиблює їх застосування для всіх підприємств [3, с. 295-298].

6. Низька якість управлінського персоналу в Україні, який в більшості випадків неспроможний здійснити оцінку конкурентоспроможності та, як показує практика, навіть не замислюється про необхідність здійснення такої роботи.

7. Нестача коштів, часу, кадрів та інших ресурсів підприємств в Україні й СНД для здійснення оцінки конкурентоспроможності, оскільки це порівняно тривала, інтелектуально- та працемістка діяльність, що потребує фінансових витрат, здійснення якої в умовах кризи є завданням проблематичним.

Через причини, зазначені вище, у науковій літературі зустрічається багато способів класифікації МОКСП. Наприклад, Оснач О.Ф. пропонує класифікацію, що містить наступні МОКСП: матричні методи, метод переваг, метод інтегральної оцінки, метод профілів (графічний метод), бальна оцінка конкурентоспроможності, структурний і функціональний методи [4, с. 90].

У колективній монографії вчених Харківського національного економічного університету та Науково-дослідницького центру індустріальних проблем розвитку НАН України [5] виділено 9 груп методів вимірювання та оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства:

- 1) методи, засновані на аналізі порівняльних переваг;
- 2) методи, що базуються на теорії рівноваги фірми і галузі;
- 3) методи, побудовані на основі теорії ефективної конкуренції;
- 4) методи, засновані на теорії якості товару;

- 5) матричні методи оцінки конкурентоспроможності;
- 6) інтегральний метод;
- 7) метод, заснований на теорії мультиплікатора;
- 8) метод визначення позиції в конкуренції з погляду стратегічного потенціалу підприємства;
- 9) методи, засновані на порівнянні з еталоном.

У цих двох та інших схожих варіантах класифікацій не визначено чітких критеріїв класифікації, оскільки виділяються одночасно як окремі методи так і цілі групи МОКСП.

Вдалим прикладом багатокритеріальної класифікації може бути класифікація методів оцінки конкурентоспроможності підприємств, що представлена у працях Федоріна О.С., Репіної І.М., Олексюка О.І. [6, с. 55-56], у якій розглядаються чотири головні класифікаційні ознаки:

1. За напрямком формування інформаційної бази – виокремлюються критеріальні (К) та експертні (Е) МОКСП;
2. За способом відображення кінцевих результатів – виділяються графічні (Г), математичні (М) та логістичні (Л);
3. Відповідно до можливості розробки управлінських рішень. До цієї групи автори відносять одномоментні (О) та стратегічні (С) методи;
4. За способом оцінки – показано індикаторні (І) та матричні (табличні) (Т) МОКСП [6, с. 55]. При чому, авторами детально розглянуто переваги і недоліки використання як груп [7, с. 55-59] так і окремих методів оцінки конкурентоспроможності у практиці господарювання [6, с. 56-61].

Однією з найбільш повних є багатокритеріальна класифікація МОКСП, що представлена у статті Кузьміна О.Є., Чернобай Л.І., Романко О.П. "Методи аналізування конкурентоспроможності підприємств" [8, с. 159-166], де усі методи оцінки пропонується класифікувати за цілим рядом ознак:

- за формою представлення результатів оцінювання (графічні, матричні, табличні);
- за порівняльною базою (методи порівняння з конкурентами, методи порівняння з еталоном);
- за характером оцінювання (динамічні, статичні);
- за інформаційним забезпеченням (методи використання кількісної інформації, методи використання якісної інформації, комбіновані);
- за рівнем охоплення усіх складових функціонування підприємства (елементні, часткові, комплексні);
- за глибиною оцінювання (методи експрес-оцінювання та методи фундаментального оцінювання);
- за суб'єктами оцінювання (методи самодіагностики, методи зовнішньої діагностики);
- за базою оцінювання (методи оцінювання від досягнутого, методи оцінювання потенціалу);
- за деталізацією результатів (багатокомпонентні, інтегральні однокомпонентні).

Враховуючи всі переваги цієї класифікації, необхідно відмітити труднощі у її використанні на практиці та у навчальному процесі, що пов'язані з великою кількістю існуючих МОКСП, які необхідно одночасно класифікувати за багатьма вищезазначеними ознаками [8, с. 160-166].

Досить широкого розповсюдження у науковій літературі набула класифікація МОКСП, що розкрита у роботах Должанського І.З., Загорної Т.О. [9, с. 196-201, 209], Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабас Д.О., Омеляненко Т.В., Вакулєнко А.В. [1, с. 342-345]. Критерієм виділення груп виступає форма представлення результатів оцінки, згідно з якою розрізняють: 1) графічні; 2) матричні; 3) розрахункові (поділяються на специфічні (диференційні) і комплексні) та комбіновані (розрахунково-матричні, розрахунково-графічні тощо) МОКСП. Дана класифікація є однією з найбільш простих у застосуванні, оскільки існує досить чіткий критерій

для виділення груп МОКСП, хоча і не позбавлена певних вад при віднесенні конкретних методів оцінки конкурентоспроможності до відповідних груп. Саме цю, відповідним чином удосконалену класифікацію схематично представлено на рис. 1, пропонується застосовувати для поділу різних МОКСП на групи, оскільки вона є однією з найбільш доступних та зручних у використанні.

Звичайно, будь-яка класифікація є досить умовною і не може включати всі існуючі МОКСП. Так, згідно з цією

класифікацією до графічних МОКСП можна віднести: "багатокутник" конкурентоспроможності А.Олів'є, А.Дайян, Р.Урсе, метод "радару", модель конкурентних рішень К.Омаї тощо. Графічні методам притаманна простота і наочність, що робить їх доступними для використання на українських підприємствах, в той же час з їх допомогою важко провести більш ґрунтовний аналіз стану конкурентоспроможності фірми.

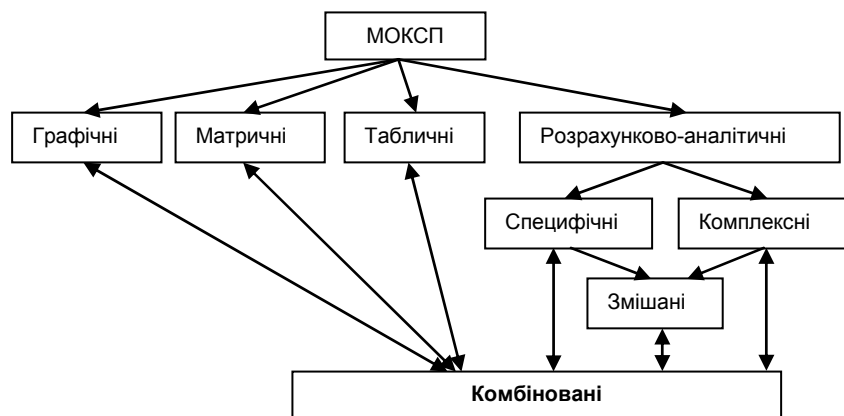

Рис. 1. Класифікація методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств.
Джерело: складено на основі [1], [9]

До табличних відносяться усім відомий SWOT-аналіз, метод з використанням контрольних аркушів у формі систематизованих таблиць М.Кастенса, Н. Палея [10, с. 77–79] та ін. як і графічні, ці методи дозволяють у зручній формі подавати і сприймати інформацію, при чому в залежності від наповнення таблиць можна варіювати глибину і різні аспекти дослідження конкурентоспроможності. Водночас детальне числове наповнення таблиць може значно ускладнити всю процедуру оцінки і вимагає використання додаткових співставних і взаємопов'язаних розрахунків показників конкурентоспроможності.

Серед матричних МОКСП можна виділити: матрицю Boston Consulting Group (BCG), матрицю General Electric (GE) і консалтингової фірми McKinsey and Company, матрицю Shell/DPM (Direct Policy Matrix), матрицю Hofer/Schendel та цілий ряд подібних досліджень. Як правило, матричні методи концентруються на декількох аспектах оцінки конкурентоспроможності (від 2-х у матриці БКГ до 8-10 у більш складних матрицях), тому їх дуже зручно застосовувати для порівняння ринкових позицій фірм-конкурентів. Разом з тим, використання матричних методів для аналізу різнопланових внутрішніх факторів конкурентоспроможності є проблематичним.

Розрахунково-аналітичні методи різних підгруп є одніми з найбільш розповсюджених. У науковій літературі їх також класифікують на цілий ряд груп, наприклад: специфічні, комплексні, змішані [9, с. 196-201, 209], також зустрічається виділення окремо бальних, інтегральних та інших методів.

Так, специфічні або диференційні МОКСП представлені в розробках Герчикової І.Н., Ноздрьової Р.Б. та Цигічко Л.І. [2, с. 79-81], де оцінюється співвідношення лише окремих параметрів конкурентоспроможності підприємств, що в багатьох випадках є недостатнім.

До комплексних можна віднести МОКСП Моїсеєвої Н.К., Круглова М.І., Жарикова В.Д., Грішнєвої О.А., Юрченко О.В. [11, с. 80-83] за допомогою яких одночасно враховується конкурентоспроможність багатьох складових діяльності підприємства шляхом множення, наприклад, індексу ефективності підприємства на індекс конкурентоспроможності товарної маси [2, с. 81-82]. Ці та інші, пред-

ставлені нижче (інтегральні, індикативні бальні, змішані та ін.) МОКСП потребують детального обґрунтування застосування тих чи інших результуючих показників (формул, ваги і співвідношення їх складових) оцінки конкурентоспроможності, а це уже вимагає висококваліфікованої праці науковців і практиків, які не завжди є в наявності на українських підприємствах. З іншого боку, застосування таких МОКСП дає можливість отримати конкретні числові значення оцінки конкурентоспроможності, виділити ряд ключових індикаторів, та що найголовніше – створити систему управління конкурентоспроможністю фірми. Саме створення системи управління конкурентоспроможністю підприємства є одним з головних завдань оцінки конкурентоспроможності, що ставить ці методи на порядок вище від ілюстративних та фрагментарних МОКСП.

Інтегральний метод застосували у своїх роботах Р. А. Фатхудінов [3, с. 298-300], Таран В.А., де використовується середньозважені показники конкурентоспроможності декількох (двох, п'яти, семи і більше) аспектів діяльності підприємства (конкурентоспроможності товарів на конкретних ринках, ефективності виробничої діяльності, маркетингу й інноваційних проектів, фінансового стану підприємства та ін.) [2, с. 82-84]. Окремо можна виділити "індикативний метод" Смірнова А.Д., Максимова В.Ф., Малькова І.В., "що виявляє конкурентні переваги підприємства за допомогою двох критеріїв: економічної та соціальної конкурентоспроможності" [12, с. 102-103]. Для оцінки використовується індикатори ефективності бізнесу, економічного простору, часу, попиту споживачів на продукцію фірми, рівня доходу робітників.

Змішані показники конкурентоспроможності використовуються у методиці американської консалтингової фірми "Дан енд Брендстрит" та при розрахунку експертами Всесвітнього економічного форуму і Міжнародного інституту менеджменту індексу конкурентоспроможності бізнесу (BCI) [13]. Вони створюються шляхом поєднання багатьох груп відмінних за сутністю економічних та неекономічних показників, що особливо потребує наукового обґрунтування.

Ціла підгрупа "бальних" методів у науковій літературі часто виділяється окремо, хоча в залежності від того як формується кінцевий показник конкурентоспроможності їх можна віднести в кожному конкретному випадку до інтегральних чи комплексних, до змішаних або навіть до комбінованих МОКСП [14, с. 5-15].

Найбільш перспективними, та водночас найскладнішими і найдорожчими, у сучасності є комбіновані МОКСП, у яких відбувається поєднання інструментарію декількох вище виділених груп (Хассі Д.) з метою усебічного багатоаспектного аналізу (розрахунок цілої системи складних показників конкурентоспроможності з використанням диференційних, комплексних, бальних та ін. методів) і наочної інтерпретації отриманих результатів (наприклад у вигляді ряду таблиць, діаграм, графіків, матриць тощо). В економічній науці та господарській практиці спостерігається тенденція до поступового відходу від використання найпростіших МОКСП (графічних, табличних, специфічних методів) і, на противагу цьому, все більш широкого застосування складних МОКСП (комплексних, інтегральних і т. ін.) та їх поєднання (змішаних та комбінованих МОКСП). Комплексні МОКСП широко застосовуються у діяльності більшості великих підприємств, ТНК у розвинених країнах світу, наприклад метод Six Sigma та система управління компаній Motorola, General Electric, Caterpillar та ін. В той же час на багатьох вітчизняних підприємствах дослідження конкурентоспроможності з різних причин носять фрагментарний характер, і тому продумане застосування хоча б найпростіших – "бюджетних" МОКСП залишається актуальним в Україні.

Запропонована класифікація не є завершеною, оскільки об'єктивно не може охопити усіх існуючих МОКСП та містить ряд недоліків, що пов'язані з неврахуванням усіх теоретичних, методологічних і практичних особливостей застосування тих чи інших способів оцінки конкурентоспроможності фірм, у той же час вона містить досить чіткий критерій (форма представлення результатів оцінки), що дозволяє її широко використовувати як в господарській практиці, так і у наукових розробках та навчальному процесі.

Висновки. Єдиної класифікації МОКСП в економічній літературі не існує внаслідок відсутності загально прийнятого визначення поняття конкурентоспроможності підприємства, відмінності мети і цілей оцінювання, умов господарювання, різних стадій життєвого циклу підприємств, невеликої кількості розробок універсальних МОКСП в Україні та світі, нестачі фінансових і кадрових ресурсів для проведення ґрунтовних досліджень й оцінок конкурентоспроможності підприємств. Найбільш простою

та зручною для застосування, на наш погляд, є класифікація за одним чітким критерієм – формою представлення результатів оцінки конкурентоспроможності, що містить виділення наступних груп МОКСП: графічні, табличні, матричні, розрахунково-аналітичні (специфічні, комплексні змішані) та комбіновані.

У світовій практиці спостерігається тенденція все більш широкого застосування складних МОКСП та їх поєднання (змішаних та комбінованих), натомість в Україні є нагальна потреба використовувати найбільш прості, та дешеві МОКСП внаслідок кризового стану економіки, браку необхідних ресурсів, досвіду та знань у вітчизняних управлінців.

Напрямами подальших досліджень є удосконалення класифікації методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств та їх адаптація до практичного застосування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник / Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабась Д.О., Омеляненко Т.В., Вакулєнко А.В. – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с.
2. Чайникова, Л.Н. Конкурентоспособность предприятия : учеб. пособие / Л.Н. Чайникова, В.Н. Чайников. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 192 с.
3. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации: Учебник. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 544 с.
4. Оснач О.Ф. Промисловий маркетинг: підручник / О. Ф. Оснач, В. П. Пилипчук, Л. П. Коваленко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 364 с.
5. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия: научн. изд. / Кол. авторов. – Х.: Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с.
6. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. – метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2005. – 261 с.
7. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
8. Кузьмін О.Є., Чернобай Л.І., Романко О.П. Методи аналізування конкурентоспроможності підприємств // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10. – С. 159 – 166.
9. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
10. Palay N. The Managers Guide to Competitive Marketing Strategies / N. Palay. — N.Y., 1989. — 448 p.
11. Грішнова О.А., Юрченко О.В., Методика комплексної оцінки конкурентоспроможності персоналу // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2004. – Вип. 5. – С. 79-85.
12. Дикань В.Л., Пономарьова Т.В. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – №36. – С. 100-105.
13. The Global Competitiveness Report 2012–2013. — http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.
14. Гура В. Л. Формування та реалізація потенціалу конкурентоспроможності підприємств молокопереробної галузі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 / В. Л. Гура ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 22 с.

Надійшла до редакції 21.07.13

А. Богуславский, канд. экон. наук, доц.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

КЛАССИФИКАЦИЯ И ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена классификации методов оценки конкурентоспособности предприятий. В статье рассмотрено разное подходы к выделению групп показателей конкурентоспособности фирм и проанализировано возможности их применения в Украине.

Ключевые слова: методы оценки конкурентоспособности предприятий, показатели конкурентоспособности, классификация, применение.

O. Boguslavskiy, PhD in Economics, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

CLASSIFICATION AND CHARACTERISTICS OF THE METHODS OF EVALUATING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES

The article is devoted to the classification of methods of estimating the competitiveness of enterprises. The paper considers different approaches to the selection of groups of indicators of firms competitiveness and possibilities of its using in Ukraine are analyzed.

Keywords: methods for assessing the competitiveness of enterprises, competitiveness indicators, classification, application.

JEL G21
УДК 336:71:65

З. Васильченко, д-р екон. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ,
І. Васильченко, д-р техн. наук, проф.

Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі, Київ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ОСНОВИ МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Розвинуто методологічні підходи до аналізу та оцінки фінансової безпеки банку. Обґрунтовано, що розробка й оцінка стратегічних рішень з управління фінансовою безпекою банку базується на тривірневій системі показників: первісних показниках фінансової звітності банку; сукупності спеціальних загальнених показників, які найбільшою мірою консолідують інформацію щодо управлінських рішень у банку; інтегральному показнику фінансової безпеки банку.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансовий стан банку, аналіз, оцінка, інтегральний показник.

Постановка проблеми. Гарантування фінансової безпеки є важливою передумовою розвитку будь-яких економічних систем. Несвоєчасне усунення проблем у функціонуванні однієї з ланок банківської системи здатне спричинити негативні наслідки у масштабах усієї економіки країни. Варто виділити наступні важливі якості, що характеризують фінансову безпеку системи: незалежність, стійкість, здатність до саморозвитку і прогресу. Більш того, слід врахувати ще й ту важливу обставину, що фінансова безпека має певну ієрархічну залежність, оскільки банк є підсистемою систем вищих порядків: банківської, кредитної, фінансової і, насамкінець, економічної, то й категорію, власне кажучи, самої безпеки слід розглядати у такому логічному взаємозв'язку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спеціальна література трактує економічну безпеку як стан економіки та інститутів влади, за якого забезпечується гарантований захист національних інтересів, соціальної спрямованості політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів [1;2]. Вагомим внеском у теорію і практику дослідження економічної безпеки є наукова праця професора Ковальчука Т.Т. [3]. У концепції фінансової безпеки України, розробленій Інститутом економічного прогнозування при Національній академії наук України, під фінансовою безпекою розуміється захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин [4]. Врешті, нині з'явилися лише перші ґрунтовні наукові праці, які присвячено дослідженню окремих факторів, що можуть спричинити погіршення фінансової безпеки бізнесу загалом та банківського сектору зокрема [5]. Так, деякі дослідники під фінансовою безпекою банку розуміють "здатність протистояти деструктивним змінам на фінансовому ринку і забезпечити виживання в конкурентній боротьбі банківського бізнесу" [6]. Споріднена точка зору висловлюється й авторами інших наукових праць [7;8;9].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Пошук досконалої методики аналізу та оцінки фінансової безпеки банку, а також формування системи показників щодо її кількісного визначення залишається актуальною проблемою.

Мета статті. Метою статті є дослідження методологічних підходів до аналізу та оцінки фінансової безпеки банку, обґрунтування оптимальних стратегічних рішень з управління фінансовою безпекою на рівні окремо взятої банківської установи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Природно стверджувати, що банк є складною, ієрархічною, динамічною, керованою, цілеспрямованою системою, здатною до саморозвитку. За способом взаємодії із зовнішнім середовищем він представляє собою відкрити систему, яка функціонує в умовах невизначеності (відсутності детермінованості). А тому фінансова безпека банку визначається й рівнем фінансової безпеки усіх

підсистем, які входять до його складу. Це не суперечить методології системного аналізу, яка дозволяє виражати параметри розглядуваної системи через параметри її складових, з метою одержання комплексної логічної моделі. Однак, слід врахувати, що при цьому система буде володіти низкою додаткових властивостей, які не притаманні ні одній із складових даної системи.

Загалом вихідним і визначальним моментом у процесі дослідження фінансової безпеки банку буде оцінка її рівня шляхом обґрунтування концепції єдиного інтегрального показника E . Він має містити в якості параметрів основні показники, які найбільш точно характеризують результати діяльності банку, передусім це показники достатності капіталу, темпів росту капіталу, оцінки ліквідності і доходності активів.

Припустимо, що знаючи динаміку інтегрального показника E , який відображає і підсумовує інформацію про дохідність операцій, ліквідність банку, достатність капіталу і темпи його росту, керівництво банку, поперше, реалістично уявляє фінансовий стан банку, по-друге, зможе завчасно, до виникнення внутрішньобанківської кризи, поліпшити становище банку на фінансовому ринку, по-третє, зможе захистити банк від негативного впливу зовнішніх чинників у разі констатації кризи на рівні банківської системи країни загалом.

Інтегральний показник E з такими властивостями відіграє ніби то роль умовного експерта, оскільки він за незмінними правилами та в єдиний спосіб дає зведену оцінку діяльності банку за основними показниками: доходності, ліквідності, достатності капіталу і темпів росту капіталу. Для поглибленого дослідження запропонованої категорії надалі передбачається використання показників саме вказаного змісту. З метою інтеграції (зведення) багатьох властивостей реальних об'єктів в один інтегральний показник звернемося до теорії надійності. Згідно з цією теорією інтегральний показник, що розглядається, є функцією надійності.

Функція надійності будується для одержання кількісної оцінки стійкості об'єктів, явищ, процесів тощо. Вихідними даними для її побудови є переваги експертів: тобто їх суб'єктивні думки про стабільність об'єктів, що вивчаються, які висловлюються ними відносно або різних об'єктів, або одних і тих же об'єктів, але за різних обставин. Системі індивідуальних властивостей конкретного досліджуваного об'єкта (банку) в кожному окремому випадку може бути притаманний ряд особливостей, які не виключають і не доповнюють одна одну. Такі особливості індивідуальних переваг природно приводять до їх поділу на *компенсаційні, некомпенсаційні та частково компенсаційні* переваги. Подальші дослідження провадитимуться з використанням абстрактних показників f_i цінності різних характеристик досліджуваних об'єктів. Кожен із m показників f_i оцінює якусь із сторін фінансової безпеки банку.